

Z kroniki naukowej

SYMPOZJUM POLSKO-AUSTRIACKIE „POLONIA I PRZYJACIELE POLSKI W AUSTRII”

Pod patronatem Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk Zakładu Badań Etnicznych Wydziału Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej i Związku Polaków w Austrii „Strzecha”, a także przy współudziale Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”, Towarzystwa Polsko-Austriackiego i Lubelskiego Klubu Polonijnego, w dniach 20-21 października 1994 r. odbyło się w Lublinie międzynarodowe sympozjum naukowe „Polonia i przyjaciele Polski w Austrii”. Zbiegło się ono z jubileuszem 100-lecia Związku Polaków w Austrii „Strzecha”, najstarszej i wielce szacownej organizacji polonijnej w Europie.

W sesji uczestniczyli liczni przedstawiciele władz państwowych, środowisk naukowych i organizacji polonijnych, a patronat sprawował marszałek Sejmu Józef Oleksy. Przybyłych powitał badacz dziejów Polonii austriackiej, prof. dr hab. Władysław S. Kucharski (Lublin) – główny organizator tego sympozjum. Posiedzeniem przewodniczyli kolejno: prof. dr hab. Krzysztof A. Kuczyński, prof. dr Dorothea Müller-Ott, prof. dr hab. Andrzej Pilch i prof. dr hab. Edward Walewander.

W toku dwudniowych obrad zaprezentowanych zostało 20 referatów, podporządkowanych trzem zasadniczym zespołom problemowym. W pierwszej kolejności zebrani wysłuchali referatów dotyczących spraw ogólniejszej natury, a mianowicie powojennych stosunków polsko-austriackich, z uwzględnieniem problemów etnicznych we współczesnej Europie.

Sympozjum otwierał referat prof. dr hab. Wiesława Balceraka pt. *Stosunki polsko-austriackie w dziejach najnowszych*. Autor przedstawił tu ich charakter i uwarunkowania obejmując perspektywę ostatnich dwóch stuleci.

Problemów mniejszości narodowych i etnicznych oraz sposobów ich rozwiązywania dotyczyło wystąpienie dr hab. Grzegorza Janusza (Lublin). Skupił się on na omówieniu ustawy o statusie prawnym grup etnicznych w Austrii, przy czym swoje rozważania odniósł do problemów etnicznych występujących we współczesnej Europie.

W drugiej części obrad dyskusja ogniskowała się na udziale Polaków i Polonii w życiu społecznym, gospodarczym i kulturalnym Austrii. I tak prof. dr hab. Andrzej Pilch (Kraków) zwrócił uwagę na *Aktywność Polaków w Austrii po drugiej wojnie światowej (1945-1955)*, na różne typy działań, inicjatyw, organizowania się i decydowania o własnym losie Polaków przebywających w Austrii po zakończeniu wojny.

Inspirujące studium pt. *Szanse Polaków w Austrii w procesie integracji Europy* zaprezentował dr Włodzimierz Gierłowski (Warszawa). Referat poświęcony temu zagadnieniu dotyczył głównie tego wielkiego wyzwania współczesności i zarazem możliwości otwierających się przed Polską i Polonią, również austriacką.

Jako kolejny zaprezentowany został referat prof. Jacka Łukaszczyka (Nenzing) zatytułowany *Polscy muzycy i kompozytorzy w Austrii po drugiej wojnie światowej*.

Z zainteresowaniem zebrani wysłuchali następnie referatu ks. dr Anastazego Nadolnego (Pelplin) pt. *Działalność społeczna polskich księży wśród Polonii austriackiej*. Autor zarysował w nim dzieje polonijnego duszpasterstwa w Wiedniu oraz udział polskich księży w różnych przejawach życia organizacyjnego w Austrii, począwszy od 1801 r. do 1945 r.

Prof. dr hab. Władysław Ćwik (Rzeszów) podzielił się swymi badaniami nad obecnością Polaków w stolicy austriackiego Tyrolu, a w szczególności na Uniwersytecie Leopolda-Franciszka. Z kolei dr Jan Sęk (Lublin) mówił o *Polonijnych plastykach w Austrii*.

W tej części sympozjum tak badacze dziejów Polonii, jak i bezpośredni uczestnicy wydarzeń dyskutując o różnych aspektach działalności Związku Polaków w Austrii „Strzecha” oraz innych stowarzyszeń polonijnych, starali się sformułować postulaty odnośnie do stanu badań w tej materii, wskazywać jednocześnie na nowe kierunki poszukiwań, obserwacji i analiz.

I tak prof. dr hab. Władysław S. Kucharski (Lublin) wygłaszając referat o *Zasłużonych dla „Strzechy” – szkic do portretu*, zaprezentował sylwetki wielu działaczy polonijnych ostatniego stulecia. Były to postacie znaczące zarówno dla „Strzechy”, dla kraju pochodzenia, jak i dla kraju osiedlenia. O programie i jego realizacji, obchodów 100-lecia „Strzechy” w Austrii i w Polsce, poinformowała słuchaczy Anna Hönig (Klostemeuburg), w komunikacie *Działalność Komitetu Organizacyjnego Obchodu Jubileuszu 100-lecia „Strzechy”*. Trzeba tu dodać, że właśnie Annie Hönig powierzone zostało przewodnictwo utworzonego w 1993 r. Komitetu Organizacyjnego Obchodu Jubileuszu 100-lecia „Strzechy”.

W referacie *Tradycja obchodów pamiątek narodowych przez członków „Strzechy”* inż. Wojciecha Górnik (Wiedeń) starał się dowiedzieć jak ogromne znaczenie w budzeniu świadomości narodowej i kształtowaniu postaw patriotycznych wśród Polonii austriackiej, miały obchody rocznic historycznych, świąt państwowych i kościelnych. Autor skoncentrował się na obchodzeniu upamiętniających odsiecz wiedeńską i Konstytucję 3 maja.

Następnie Wiesława Nettel (Wiedeń) w referacie *Moja działalność w „Strzesze” w latach 1945-1994*, scharakteryzowała swoją 50-letnią aktywność organizacyjną dzieląc się przy tym także troską o przyszłość Związku.

Z tym wystąpieniem korespondowały wspomnienia inż. Zbigniewa Kaczorowskiego (Wiedeń), więźnia dwóch obozów koncentracyjnych w Oświęcimiu i Manthausen oraz długoletniego członka „Strzechy”. Z kolei mgr inż. Bolesław Karwat (Wiedeń) nakreślił historię polskich stowarzyszeń niepodległościowych w Austrii, a dr Zbigniew Tomkowski (Warszawa) scharakteryzował *Polskie Stowarzyszenie Akademickie „Ognisko” w Wiedniu*.

W ramach trzeciego zespołu tematycznego kilka kolejnych referatów poświęconych zostało wybranym problemom polsko-austriackiej współpracy kulturalnej i oświatowej. Prof. dr hab. Krzysztof Kuczyński (Łódź) w wystąpieniu pod tytułem *Günther Wyrzens – znawca i przyjaciel literatury polskiej*, przypomniał postać wiedeńskiego slawisty, wybitnego i wielce zasłużonego propagatora literatury polskiej. Prof. dr Dorothea Müller-Ott (Wiedeń) podjęła problem *Kształcenia tłumaczy literatury polskiej w Uniwersytecie Wiedeńskim*, a więc kwestię trudnych początków i stabilizacji sekcji polskiej w instytucie kształcenia tłumaczy na Uniwersytecie Wiedeńskim.

Następnie Irena Bartoszevska (Łódź) przedstawiła referat *Józef Roth i Polacy*. Zauważyła ona, że twórczość tego austriackiego pisarza, mimo wielu kontrowersji, jakie wokół niej narosły, z pewnością odegrała poważną rolę w popularyzacji Polski i Polaków. Z kolei ks. prof. dr hab. Leon Dyczewski (Lublin) skupił się na omówieniu wkładu *Pax Christi Janineum* w kontakty polsko-austriackie. Na koniec warto jeszcze wspomnieć o referacie red. Franciszka Malinowskiego (Lublin) *Austriackie mass media o Polakach w latach 80-tych*.

Referaty wzbudziły zainteresowanie i wywołały ożywioną dyskusję, w czasie której postulowano opracowanie encyklopedii Polaków i Polonii w Austrii oraz ukończenie prac nad pomnikiem Jana III Sobieskiego w Wiedniu. Referaty tak o charakterze ogólnym, jak i teksty analityczne z reguły prezentowały problemy ważne nie tylko w odniesieniu do życia organizacyjnego Polonii

austriackiej. Autorzy i uczestnicy sympozjum nie unikali pytań dotyczących roli Polski i Polaków we współczesnym świecie. Sesji towarzyszyła okolicznościowa wystawa „Polonia austriacka i jej przyjaciele” oraz koncert duetu fortepianowego braci Jacka i Macieja Łukaszczyków w lubelskiej filharmonii.

Włodzimierz Spaleniak

BADANIA OŚWIECENIOWE WE WROCŁAWIU MIĘDZYNARODOWE SYMPOZJUM „OŚWIECENIE NA ŚLĄSKU W ASPEKCIE INTER- KULTURALNYM”

W ośrodku Uniwersytetu Wrocławskiego „Krokusy” w Karpaczu odbyło się w dniach 16 - 19 listopada 1994 r. sympozjum naukowe zorganizowane przez Zakład Literatury Niemieckiej do 1848 r. Instytutu Filologii Germańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego. Środki na to sympozjum, którego tematem było *Oświecenie na Śląsku w aspekcie interkulturalnym. Tradycje. Dyskusje. Recepcja* zostały przekazane przez Komitet Badań Naukowych oraz Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej. Konferencja miała charakter interdyscyplinarny, w celu wymiany doświadczeń zgromadzili się nie tylko germaniści, ale również poloniści, teolodzy, historycy i muzykolodzy zainteresowani tym tematem. Reprezentowali oni prawie wszystkie główne ośrodki zajmujące się badaniami nad Oświeceniem w Polsce (Wrocław, Warszawę, Toruń, Zieloną Górę) oraz w Niemczech (Berlin, Bochum, Düsseldorf, Bergisch-Gladbach, Bonn, Augsburg, Zwickau, Monachium, Monastyr).

Prezentowane w ciągu trzech dni referaty zgrupowane zostały tematycznie w pięć bloków, noszących kolejne tytuły: *Tradycje, Rozważania w aspekcie interdyscyplinarnym, Polskie ślady na oświeconym Śląsku, Badania we Wrocławiu oraz Oddziaływania i dialogi*. Do żadnego z wyżej wymienionych bloków nie można zaliczyć będącego odrębnym tematem oryginalnego wystąpienia profesora Uwe-Karstena Ketelsena z Bochum, poświęconego wpisom, dokonywanym przez kolejnych zdobywców Śnieżki w tzw. *kopenbuchach* i oddającym ich nastroje oraz refleksje w momencie osiągnięcia tego szczytu. Konferencja zakończona została dyskusją podsumowującą przebieg trzech dni obrad; uczestnicy, zainteresowani dalszą współpracą, ustalili wstępnie, iż spotykają się ponownie w tym samym gronie za dwa lata w celu wymiany doświadczeń, weryfikacji poglądów i poszerzenia wiadomości o Oświeceniu na Śląsku. Po sesji zaplanowano wydanie tomu, zawierającego pełne teksty wygłoszonych referatów.

Pierwszy blok tematyczny sympozjum *Tradycje* rozpoczęło wystąpienie Helmuta Zedelmaira z Monachium poświęcone najsłynniejszemu przedstawicielowi wrocławskiego oświecenia – Christianowi Garve: zatytułowane *Christian Garve i samotność*. Ernst J. Krzywon z Augsburga przedstawił referat na temat śląsko-polskich fragmentów biografii Anny Luizy Karsch, specjalną uwagę zwracając na rolę elementów oświeceniowych w jej życiu i twórczości. Referat Anny Migoń z Wrocławia, analizujący politykę wydawniczą śląskich oficyn w osiemnastym wieku ze szczególnym uwzględnieniem przekładów ówczesnej klasyki europejskiej, poddał analizie nie zbadane do tej pory aspekty śląskiego bibliotekoznawstwa.

Drugi blok tematyczny poświęcony został w całości rozważaniom interdyscyplinarnym, na taki właśnie jego charakter wpłynęły referaty gości z Niemiec, reprezentujących inne dyscypliny naukowe, takie jak: historię, muzykologię czy teologię. Jako pierwszy z tej grupy przedstawił swoje badania dotyczące historii śpiewników w okresie Oświecenia muzykolog z Zwickau – Helmut Loos. Lucian Schiwietz z Bonn dokonał w swoim wystąpieniu analizy roli i znaczenia muzyki w utworach jednego z najsłynniejszych pisarzy śląskiego oświecenia – Johanna Timotheusa Hermesa. Związki pomiędzy kompozytorem Georgiem Philippem Telemannem a jego śląskim autorem tekstów – Danielem Stoppe objaśnił Klaus-Peter Koch z Bergisch-Gladbach, przybliżając